

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue kannattaa hallitusohjelman yleisistä kilpailun lisäämisestä ja säästöjen aikaansaamisesta. Esitetyt muutokset ovat kuitenkin ongelmallisia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Osa muutoksista ovat omiaan lisäämään hallinnollista taakkaa ja hankintoihin liittyvää byrokratiaa, viivästyttämään hankintoja ja aiheuttamaan juridisia riskejä.

Yleisesti julkisten hankintojen houkuttelevuutta lisäksi enemmänkin sääntelyn keventäminen kuin lisääntyvät prosessivaatimukset ja valitusmahdollisuuksien lisääminen.

Hallitusohjelmassa on edelleen todettu, että kaikista tehtävämuutoksista tehdään huolelliset vaikutusarvioinnit ennen päätöksentekoa. Tämän esityksen vaikutusarvioita ei nähdä riittäviksi taloudellisten ja toiminnallisten vaikutusten, hyvinvointialueita koskevien vaikutusten, yhteiskunnallisten vaikutusten sekä markkinavaikutusten tarkemmaksi ennakoimiseksi. Ehdotuksesta nähdään puuttuvan riittävä tietopohja muutoksen hyötyjen ja haittojen arviointiin. Tämä on merkittävä puute, sillä hankintalakiin esitetyt muutokset ovat vaikutuksiltaan huomattavat. Vaikutusten arviointi olisi tullut toteuttaa jo valmistelun aikana, jotta lausunnon antajilla olisi ollut tieto uudistuksen vaikutuksista yhteiskunnan eri sektoreille.

[Sidosityksikkösääntelyn kiristämällä keskitetystä tuotannosta saatavat mittakaavaedut menetettäisiin, mikä kasvattaa omistajien kustannuksia. Muutoksen myötä markkinoille vapautuvaa liikevaihtoa arvioitaessa on syytä kiinnittää huomiota siihen, ettei esityksen tavoitteiden mukaisesti pienten ja mikroyritysten toimiminen toimittajana ole hyvinvointialueen edellyttämien volyymien,

toimintavarmuuden ja investointien näkökulmasta käytännössä mahdollista niissä palveluissa, jotka on nykyisin päätetty tuottaa sidosyksiköissä.]

Esityksellä ei siten todennäköisesti tulla saavuttamaan hallitusohjelman mukaisia lopputavoitteita.

Esimerkiksi esityksessä on todettu vain hankintaprosessista aiheutuvat lisääntyneet kustannukset, todelliset kustannukset tulevat kuitenkin itse muutosprojektista.

Julkisuudessa esiintyneiden arvioiden mukaan muuntokustannukset voivat olla jopa 1-2 miljardin välillä. Lisäksi esityksen inhouse-yhtiöiden omistukseen ja palveluiden ostoon liittyvän säätelyn toteutuessa esitetyllä siirtymäajalla, tulevat markkinat ylikuumentamaan erilaista muuttoprojekteista. Markkinatoimijat ja sidosyksikkö-asetassa toimivat yhtiöt eivät mitä todennäköisemmin kykene tuottamaan edellytettyä määrää muutosprojekteja esitetyssä aikaikkunassa.

Työryhmämietinnössä viitataan muutamassa kohtaa hallitusohjelmaan ja esitetään virheellinen oletus, jonka mukaan sidosyksiköiden avulla pyrittäisiin kiertämään hankintalakia. Todellisuudessa sidosyksiköt ovat hankintayksiköitä, jotka ovat velvollisia kilpailuttamaan hankkimansa palvelut ja tavarat hankintalain mukaisesti.

Käytännön kokemukset kuitenkin osoittavat, että vaikutukset vaihtelevat merkittävästi toimialan, hankittavan palvelun, markkinatilanteen ja sidosyksikön mukaan. Hankintayksiköillä on strategia omistuksistaan, omistajaohjaus ja strategia sidosyksiköiltä tehtävään ostoon osana palveluotannon tukea ja järjestämisvasuun täyttämistä. Yksinkertaistava väite, joka summaa sidosyksiköt samaan asemaan tuottaa vääristyneen kuvan siitä, miten sidosyksiköiden toimiala ja rooli mahdollistavat kokonaistaloudellisen hankinnan hyvinvointialueen tarpeisiin. Asiassa

tarvittaisiin perusteellisia selvityksiä ja vaikutusten arviointeja, muutoin esitys antaa harhaanjohtavan kuvan tilanteesta, ja ohjaa lain valmistelua virheellisesti.

Hallitusohjelmassa on hyvinvointialueiden osalta todettu seuraavasti: ”Hallitus sitoutuu rahoittamaan täysimääräisesti hyvinvointialueille asetettavat mahdolliset uudet tehtävät tai niiden laajennukset tai keventämään tehtäviä vastaavasti.” Jos esitys viedään ehdotetussa muodossa läpi, valtion on lupauksensa mukaisesti varauduttava kompensoimaan hyvinvointialueille uudistuksesta aiheutuvat ylimääräiset kustannukset.

Hyvinvointialue yhtyy valtionvarainministeriön arvioon siitä, etteivät mietinnössä esitetyt vaikutusarviot ole riittäviä taloudellisten ja toiminnallisten vaikutusten, kunta- ja hyvinvointialuevaikutusten, yhteiskunnallisten vaikutusten sekä markkinavaikutusten tarkemmaksi

ennakoimiseksi. Ehdotuksesta puuttuu riittävä tietopohja muutoksen hyötyjen ja haittojen arviointiin.

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

-

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

§ 65 markkinakartoitus

Ehdotetuilla muutoksilla ei voida nähdä olevan suurta vaikutusta. Markkinakartoituksen tekeminen on jo nyt arkipäiväinen toimintatapa huolellisen hankintayksikön toiminnassa. Ehdotetut arviointityökalut voivat tuoda lisäarvoa hankintayksikölle hankinnan valmistelussa.

Jos muutokset johtaisivat siihen, että hankintayksikkö voisi vapautua markkinakartoituksella esimerkiksi tarjouskilpailun uusimisesta, voi se kannustaa hankintayksiköitä tekemään markkinakartoituksen vain siinä tarkoituksessa, että se voi muotoilla hankinnan vaatimukset siten, että tosiasiasiallisesti vain yksi tarjoaja voi tarjouspyynnön voittaa.

Pykälään 65.3 ehdotetulla muutoksella ei nähdä olevan merkittävää vaikutusta. Yli 10 miljoonan euron hankinnoissa huolellinen hankintayksikkö tekee jo nyt markkinakartoituksen. Käytännössä tämän kokoluokan hankinta ilman markkinakartoitusta on erittäin haasteellista. Muutosta voidaan pitää enemmänkin nimellisenä muutoksena. Yhteenvetona voi todeta, että markkinakartoituksen asettaminen velvoittavaksi yli 10M€ hankinnoissa on perusteltu.

75 § Hankintasopimuksen jakaminen osiin

Hankintayksikön näkökulmasta osiin jakaminen tulee perustua siihen, että osiin jakamisesta on tosiasiallista hyötyä. Kategorinen pakottaminen lailla ei johda hankintayksiköiden näkökulmasta hyvään lopputulokseen taloudellisesta tai laadullisesta näkökulmasta.

Hankintojen pilkkomisvelvoite nykyisestä tiukemmin voi johtaa epätarkoituksenmukaisiin hankintoihin, joissa hankintayksikkö joutuu koordinoimaan yksittäisten hankintojen kokonaisuuksia merkittävällä hallintotyömäärällä. Hankintojen pilkkominen voi myös vähentää vartenotettavien tarjoajien osallistumista kilpailutuksiin. Esimerkiksi tietotekniikkapalveluihin liittyen perustietotekniikka muodostuu noin kymmenestä eri palvelukokonaisuudesta. Jos ne kaikki hankitaan eri toimittajilta, tarkoittaa tämä erittäin suurta hallinnointityömäärää sen sijaan, että palvelukokonaisuus hankitaan yhdeltä toimittajalta.

Pilkkomisvelvoite liian pitkälle vietynä voi johtaa myös merkittävään kustannuksien kasvuun. Pilkkomisvelvoite ei ole siten kannatettava. Sääntelyä ei kannata laatia direktiivien sääntelyä tiukemmaksi.

124 § Hankintamenettelyä koskeva kertomus

Muutoksella ei nähdä olevan merkittävää vaikutusta, koska kuvauksen laatimiselle ei ole asetettu vaatimuksia ja velvollisuus ajoittuu hankinnan toteuttamisen jälkeiseen aikaan.

125 § Hankintamenettelyn keskeyttäminen

Jo tällä hetkellä hankintayksiköiden tavoitteena on saada kilpailutuksiin useampi kuin yksi tarjoaja. Yksinkertaisissa hankinnoissa uudelleen kilpailutus voi teoriassa tuoda jotakin hyötyä, mutta hyvin todennäköisesti näissä kilpailutuksissa kilpailua on ollut jo nytkin. Haasteen luovat monimutkaisemmat hankinnat.

Monimutkaisissa hankinnoissa kilpailutuksen uusiminen ei lähtökohtaisesti tuo tähän parannusta, ellei hankintayksikköä pakoteta luopumaan hankinnan sisällön kannalta pakolliseksi näkemistään vaatimuksista. Jos luovutaan hankintayksikön oikeudesta määritellä hankinnan sisältö, ei hankinnan kohde välttämättä vastaa enää hankintayksikön todellista tarvetta.

Kilpailutuksien pakollinen uusiminen ei näin ollen välttämättä tule tuomaan esityksen tavoittelemia hyötyjä, vaan lisäämään työmäärää ja pidentämään hankintamenettelyä. Uudelleen kilpailuttaminen velvoittavana tilanteessa, joissa on vain yksi tarjous, ei ole kannatettava, eikä ehdotettuja muutoksia ei nähdä tarkoituksenmukaisina.

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

65 § Markkinakartoitus:

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue toteaa, että huolellinen hankintayksikkö toimii jo näin, tehden markkinakartoituksen tai on markkinatilanteesta tietoinen, etenkin puhuttaessa esityksessä kerrotusta 10 Meur tai sitä isommista hankinnoista. Hyvinvointialueen näkemyksen mukaan lainsäädännössä ei tule määritellä tarkasti, miten markkinakartoitus tulee tehdä, vaan siihen tulee jättää hankintayksikölle liikkumavaraa.

Esitys tällaisenaan on omiaan mahdollistamaan menettelyperusteisia muutoksenhakuja pitkittäen näin hankintaprosessien toteutumista. Mikäli markkinakartoituksen tekeminen voi olla valituksen kohteena markkinaoikeudessa, epätarkoituksenmukainen resurssien käyttö voi kasvaa. Hankintalain 146 §:n 2 momentin 1 kohdan osalta tulisi erityisesti selventää, tarkoittaako se ehdotettujen muutosten myötä, että valituskielto koskee myös ehdotettua 65 §:n 3 momenttia vai voiko valituksen tehdä sillä perusteella, että (riittävää) markkinakartoitusta ei ole tehty velvoitteesta huolimatta.

On uhkana, että esitetyt keinot johtavat markkinavuoropuheluihin, joilla pyritään varmistamaan vapautuminen hankintalaissa asetetuista vaatimuksista (esim. tarjouspyynnön uusiminen yhden tarjouksen vuoksi). Tämän tyyppinen toiminta ei johda lain uudistamisessa tavoiteltuihin tavoitteisiin. Velvoittavan markkinavuoropuhelun sijasta hyvinvointialue näkee, että tärkeämpää on kehittää hankintaosaamista, kouluttamismahdollisuuksia ja varmistaa riittävät resurssit hankintatoimessa laajasti.

Markkinakartoitusten lisääminen on kannatettava tavoite ja hyvinvointialue toteuttanut niitä saaden käydyistä keskusteluista hyötyjä. Sen sijaan hyvinvointialue ei näe merkittävää hyötyä siitä, että asetettaisiin poikkeukseton velvollisuus tehdä markkinakartoitus yli 10 miljoonan euron hankintoihin. Kuten edellä on todettu, huolellinen hankintayksikkö tekee jo nyt markkinakartoituksen, ja se on järkevää myös euromääräisesti pienemmissä hankinnoista hankinnan kohteen luonne huomioiden.

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue ei näe veloitteen edistävän tavoitetta ja tavoiteltu hyöty jää epävarmaksi.

75 § Hankintasopimuksen jakaminen osiin:

Hankintayksikön näkökulmasta osiin jakaminen tulee perustua siihen, että osiin jakamisesta on tosiasiallista hyötyä. Kategorinen pakottaminen lailla ei johda hankintayksiköiden näkökulmasta hyvään lopputulokseen taloudellisesta tai laadullisesta näkökulmasta. Tässä muodossaan esitys voi johtaa epätarkoituksenmukaisiin hankintoihin.

Hyvinvointialue katsoo, että sillä on jo nykyisellä lainsäädännöllä riittävät keinot jakaa hankintoja osiin silloin, kun se on kokonaistaloudellisesti järkevin vaihtoehto.

Hyvinvointialue katsoo, että ehdotettu lähtökohta, jonka mukaan hankinta tulee aina jakaa osiin, on ongelmallinen eikä jätä huolelliselle hankintayksikölle harkinnanvapautta. Hankinnan kohde ei

välttämättä ole aina luonteeltaan lainkaan jakokelpoinen. Osiin jakaminen ei käytännössä takaa säästöjä tai muita hyötyjä.

Sinänsä on kannatettavaa, että markkinakartoituksen perusteella hankintayksikkö voi luopua osiin jakamisesta. Käytännössä nämä päätökset tehdään aina markkinakartoituksen jälkeen.

Lainsäädännössä olisi kuitenkin todettava selvästi ne toimet, jotka hankintayksikön tulee suorittaa markkinakartoituksessa, jotta se voi luopua osiin jakamisesta.

124 § Hankintamenettelyä koskeva kertomus

Esitetty lisäys 124 § 1 momenttiin lisää hankintojen avoimuutta ja on juridisesti hyväksyttävä.

Hankintamenettelyä koskeva kertomus velvoittavana lisää hankintayksikön hallinnollista taakkaa, eikä sillä ole käytännössä merkitystä hankinnan lopputulokseen, koska se julkaistaan hankintapäätöksen jälkeen. Ehdotetun 124 §:n perusteluissa todetaan: ”Hankinnan ennakoitun arvon ylittäessä 10 miljoonaa euroa, hankintayksikön tulisi hankintapäätöksessä kuvata hankintamallin valintaa koskeva menettely.” Mietinnössä ei kuitenkaan esitetä muutosta hankintalain pykälään 123 (Hankintaa koskeva päätös).

125 § Hankintamenettelyn keskeyttäminen

Hyvinvointialueen näkökulmasta on erittäin tärkeää, että tarjousten määrät lisääntyisivät julkisissa hankinnoissa. Hyvinvointialue katsoo, että hankintalain 125 § ehdotetut muutokset eivät tue asetettuja tavoitteita. Jos hankintayksikkö saa vain yhden tarjouksen ja sillä on vapaus julkaista samat asiakirjat uudelleen, on todennäköistä, että se ei muuta lopputulosta ja hankintayksikkö saa edelleen yhden tarjouksen. Ja huolellinen hankintayksikkö on hankintaan lähtiessään määritellyt hankinnan kohteen tarpeestaan ja strategiastaan lähtien. Asian ollessa näin, lakimuutos ainoastaan lisää hallinnollista taakkaa ja lisää kustannuksia sekä pidentää hankintaprosesseja. Lisäksi muutos tuo lisätyötä tarjoajalle, joka tekee tarjouksen kaksi kertaa. Kilpailutuksien pakollinen uusimien ei näin ollen välttämättä tuo esityksen tavoittelemia hyötyjä, vaan lisäämään työmäärää ja pidentämään hankintamenettelyä. Uudelleen kilpailuttaminen velvoittavana tilanteessa, joissa on vain yksi tarjous, ei ole kannatettava.

Ehdotetuista muutoksista hankintayksikkö voisi vapautua markkinakartoituksella. Mietinnön perusteella jää epäselväksi, mitä toimia hankintayksikön tulisi tehdä, jotta se voisi vapautua yhden tarjouksen rajoituksesta.

Jos lainsäädännön muutokset kuitenkin nähdään ainoana tehokkaana keinona ohjata hankintayksikköjä, tulisi tarkentaa esimerkiksi CPV-koodien kautta ne palvelut, joihin hankintayksikön tulee saada useampia tarjouksia, jotta se voi tehdä hankintapäätöksen.

Mikäli aiottu muutos aiotaan toteuttaa, tulisi lakiin sisällyttää siirtymäaika, jotta hankintayksiköt voivat aikatauluttaa uudelleen suunnitellut hankintansa ja näin pystyisivät varautumaan toiseen tarjouskierrokseen.

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvityksen mukaan sidosyksiköiden yleinen 10 prosentin vähimmäisomistusosuusvaatimus todennäköisesti nostaisi kustannuksia julkisella sektorilla, koska se ei huomioi riittävästi eri toimialojen, alueiden sekä erilaisten hankintayksiköiden ja sidosyksiköiden eroja. Ehdotus tulee nostamaan merkittävästi julkisten toimijoiden kustannuksia (hankinta- ja substanssiasiantuntijoiden rekrytoinnit, kilpailutusten valmistelu ja toteuttaminen, saatujen tarjousten kustannustason nousu kasvaneen kysynnän vuoksi, muutoksenhaku).

Lisäksi osa sidosyksikköjen tuottamista palveluista siirtyy hankintayksiköiden omaksi palvelutuotannoksi. Palveluita todennäköisesti siirtävät omaksi tuotannoksi isommat hankintayksiköt (esim. hyvinvointialueet), joilla on kyvykyys palvelun itsenäiseen järjestämiseen. Palveluiden palauttaminen hankintayksikön omaksi tuotannoksi ei yksiselitteisesti vastaa hallitusohjelman tavoitteita julkisen sektorin tehokkuuden parantamisesta eikä alueellisen elinvoiman ja yrittämisen edellytysten vahvistamisesta.

Jos esityksen mukainen rajoitus toteutuu, se tulee aiheuttamaan merkittäviä rakenteellisia muutoksia. Esitetyssä muodossa se on liian rajaava ja ehdoton. Sellaisenaan toteutuessaan esitys nostaisi varmuudella hyvinvointialueiden kustannuksia ja pakottaisi tarkastelemaan ja järjestelemään olemassa olevien yhtiöiden omistusrakennetta. Tämä veisi fokusta pois varsinaisesta yhtiöiden toiminnan kehittämisestä. Sidosyksiköiden omistaja- ja asiakasmäärän pienentyessä menetetään keskittämistä ja hankintavolyymien kutistumisesta saatavat synergia- ja skaalahyödyt.

Tuotannon yksikkökustannukset ja omistajien kokonaiskustannukset kasvavat. Hyvinvointialue yhtyy valtionvarainministeriön huomioon siitä, että ehdotuksesta puuttuvat oikeasuhtaiset poikkeukset niihin tilanteisiin, joissa sidosyksikköjen toiminta ei vääristä kilpailua sekä tilanteisiin, joissa painava julkinen intressi vaarantuu.

Hyvinvointialue arvioi, että suuremmat toimijat (hyvinvointialueet ja suuret kaupungit) selviävät uudistuksesta tavalla tai toisella, mutta pienemmät toimijat ajautuvat merkittäviin haasteisiin.

Esitys jäädessään nykymuotoon aiheuttaa merkittäviä ylimääräisiä kustannuksia ja ylimääräistä hallinnollista työtä ja johtaa epätarkoituksenmukaisiin ratkaisuihin. Ongelmien lieventämiseksi olisi syytä harkita, että sidosyksiköiden sallittuja ulosmyyntirajoja tarkasteltaisiin uudelleen.

Ehdotamme, että ulosmyyntiraja muutettaisiin hankintadirektiivin mukaiseksi, jolloin sidosyksiköiden liikevaihdosta 20 % voisi suuntautua muille kuin omistajille (nykyisin 5 % / 500.000 €)

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

Isommat toimijat luultavasti selviävät muutoksesta noin 36-54 kk siirtymäajalla. Pienemmille toimijoille aiheutuu haasteista selvitä muutoksista talouden ja resurssien näkökulmasta. Todennäköisesti yhteistyö siirtyy kuntien väliseksi. Nykyisiä sidosyksikkö-asemassa olevia yhtiöitä pilkotaan eri omistajien / omistajuuksien kesken.

- **Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?**

Esitetty muutos aiheuttaisi merkittäviä omistusjärjestelyitä nykyisten omistajien kesken. Muutos aiheuttaa paljon hallinnollista työtä, omistajien välisiä neuvotteluja ja sopimista ja asiantuntija-avun käyttämistä, kun nykyisiä hallinnollisia rakenteita puretaan ja uusia perustetaan. Hallinnolliset kustannukset nousevat uudistuksen seurauksena huomattavasti.

- **Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)**

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue on mukana sidosyksikköasemassa olevien yhtiöiden toiminnan jatkon ja omistusjärjestelyjen suunnittelussa riippumatta siitä, mikä nykyinen omistusosuus on ja toteuttaa sidosyksikköstrategiaansa omien strategisten tavoitteidensa saavuttamiseksi.

- **Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?**

Ks. vastaukset edellä

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

Siirtymäaikaa tarvitaan 36 - 54 kuukautta.

- **Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?**

Esitetty 18 kk siirtymäkausi ei ole riittävä. Muutoksien toteutuessa julkisten toimijoiden (erityisesti pienten toimijoiden) tulee merkittävästi rakentaa/vahvistaa itselleen hankintakyvykkyyttä, lähteä välittömästi kilpailuttamaan markkinoilta niitä palveluita, joita sidosyksikkö-asemassa toimivat yhtiöt ovat omistajilleen tuottaneet.

Kilpailutukset vievät hankinnan kohteesta riippuen lyhyimmillään noin 4 – 12 kk kuukautta. Tämän jälkeen tapahtuu toimittajan vaihtamisesta seuraava prosessi.

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

Eriävät mielipiteet esimerkiksi ruokahuollon jatkuvuuden turvaamiseen ovat perusteltuja. Valtiovarainministeriön esille nostamat huolet esimerkiksi jatkuvuuden turvaamiseksi esim. kyberturvallisuudessa ovat oikeat, jos omistajuuksiin ei tule poikkeuksia. Vähintään siirtymäkautta tulee säätää merkittävästi pidemmäksi, jotta tämä näkökulma ei vaarannu.

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiin? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue kannattaa sitä, että lakimuutokset mahdollistavat aiempaa paremmin varautumisen huomioimisen hankinnoissa. .

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

- **Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?**

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen näkökulmasta muutos on kannatettava. Tosiasiallisesti rikosrekisteriotteiden tarkistaminen ei johda tarjoajien hylkäämiseen, mutta sillä on ollut suuri hallinnollinen taakka sekä tarjoajille että hankintayksiköille. Lakiin tulisi jättää kuitenkin mahdollisuus vaatia rikosrekisteriotteita silloin kun hankintayksikkö katsoo sen tarpeelliseksi.

On mahdotonta arvioida tarkalla tasolla sitä, kuinka paljon resurssia yhden tarjoajan rikosrekisteriotteiden tarkastaminen vie hankintayksikön aikaa yhdessä kilpailutuksessa, koska tämä riippuu valittujen toimittajien määrästä. Hyvinvointialue kuitenkin arvioi, että muutoksen merkittävin vaikutus tulee kuitenkin siihen, kuinka nopeasti sopimus voidaan solmia valitun toimittajan kanssa. On tyyppistä, että rikosrekisteriotteiden saapumista odotetaan 2–3 viikkoa, joka lykkää sopimuksen aloittamista. Toimittajan antamalla vakuutuksella säästetään huomattavasti aikaa ja päästään nopeammin toteuttamaan niitä tavoitteita, joita hankinnalle on asetettu.

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue pitää kannatettavana pykälään 58 esitettyä muutosta, jonka mukaisesti myös kansallisen kynnysarvon ylittävistä suorahankinnoista tulisi julkaista jälki-ilmoitus. Tämä lisää merkittävästi läpinäkyvyyttä. Hyvinvointialue kannattaa pykälän 101 kohdan 2 muutosta, jossa sallittaisiin hankintailmoitusten julkaiseminen useammalla kielellä. Hankintayksikölle tulee kuitenkin jäädä mahdollisuus julkaista hankintailmoitus vain suomeksi tai ruotsiksi.

Muut huomiot

12 luvun (sote ja erityiset palveluhankinnat) poistaminen ja siihen liittyvät muutokset:

Ehdotuksen mukaan sosiaali- ja terveystalvelujen hankintasäännöt kumottaisiin, ja jatkossa sosiaali- ja terveystalveluhankinnoista ilmoitettaisiin luvun 11 mukaan. Ehdotuksen perusteella jää epäselväksi tarkoittaako sote-hankintojen siirtäminen kansallisia hankintoja

koskevaan lukuun sitä, että kyseisiä hankintoja ei jatkossa ilmoitettaisi EU-laajuisesti. Tulee arvioida ja perusteluissa tulee tuoda ilmi ilmoitusvelvollisuuksia koskevat muutokset.

Ehdotettu voimassa olevan lain 108 §:n (Palvelujen käyttäjien tarpeiden huomioon ottaminen hankinnoissa) poistaminen ei ole hyvinvointialueen näkemyksen mukaan kannatettavaa. Vaikka ehdotuksen perusteluissa viitataan sote- palveluhankinnassa huomioonotettavaan sektorilainsäädäntöön, on 108 §:n mukainen säännös tärkeä hankintoja ohjaavana hankintojen toteutettaessa sote- palveluiden osalta.

Ehdotettu voimassa olevan lain 110 §:n (Suorahankinta erityistilanteissa) siirtäminen sote- ja erityisiä palveluhankintoja koskevasta 12 luvusta EU-kynnysarvon ylittäviä ns. tavallisia hankintoja koskevan II osan 40 §:ään sisältää riskejä. Kyseisen suorahankintaperusteen käytännön tärkeyden ja merkittävyyden vuoksi sitä koskevan sääntelyn tulee olla erityisen selvää ja helposti sovellettavissa. Hallitusohjelman mukaisesti sote-sektorin osalta tavoitteena on varmistaa, että hankintojen toteuttaminen on mahdollisimman tehokasta ja kilpailutukset onnistuvat.

110 § on Suomen kansallinen poikkeussäännös, joka ei tämän vuoksi voi sijaita EU-kynnysarvon ylittäviä hankintoja koskevassa luvussa, sillä se ei perustu EU:n hankintadirektiiviin. Lain 110 § on sote-hankinnoissa erittäin tärkeä, eikä se saa vaarantua sen vuoksi, että se on asettuu lain väärään osaan.

Isotalo Ulla
Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue - Lausunto koostettu ja annettu
virkatyönä.